

КОЛІСНИК Максим Іванович,
аспірант кафедри філософії та релігієзнавства
Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького,
e-mail: maxkolisnyk@gmail.com

МІСІОНЕРСЬКИЙ ЗМІСТ НОВОГО ЗАПОВІТУ У КАТОЛИЦЬКОМУ КОНТЕКСТІ

Анотація. У статті розглядаються тексти Нового Заповіту, які науковці вважають настановчими для християнського місіонерства, а також здійснюється змістовий, контекстуальний та стильовий аналіз цих текстів. Огляд основних принципів місіонерської діяльності православної та католицької церков дозволяє нам виокремити ті ідеї Біблії, які мали вплив на католицьку місіонерську практику. На завершення здійснено огляд діяльності двох апостолів ідеї та діяльність яких визнаються основоположними для формування католицької парадигми місіонерства.

Ключові слова: Біблія, Новий Заповіт, Євангеліє, євангельський католицький, православний, церква, місіонерство, місіонер, парадигма.

Одержано редакцією 03.09.2016
Прийнято до публікації 10.10.2016

УДК 21:316.7

КРИСЮК Інна Михайлівна,
магістр філософії, аспірант кафедри культурології
Національного педагогічного університету
імені М. П. Драгоманова,
e-mail: inniss@ukr.net

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ РЕЛІГІЄЗНАВЧО-ФІЛОСОФСЬКОГО АНАЛІЗУ ІДЕОЛОГЕМИ «КИЇВ – НОВИЙ ЄРУСАЛИМ»

У статті розглядається проблема теоретико-методологічних засад релігієзнавчо-філософського аналізу ідеологем «Київ – новий Єрусалим», її концептуального визначення. Дане дослідження виходить з принципу методологічного плюралізму, що означає звернення до кількох концепцій: компаративістської, еволюційно-антропологічної, феноменологічної, герменевтичної, семіотичної тощо. Також воно передбачає дотримання основних методологічних принципів сучасного академічного релігієзнавства: принципу об'єктивності, історизму, загальнолюдськості, толерантності, позаконфесійності, дуальності та їх доповнення принципами нижчого порядку. Здійснено аналіз термінологічної бази та понятійного апарату дослідження, в ході якого розглянуто значення понять: ідея, теорія, ідеологема, міфологема, концепт, концепція. Зроблено висновок щодо розуміння досліджуваного нарративного феномену саме як ідеологем.

Ключові слова: ідеологема «Київ – новий Єрусалим», ідея, теорія, ідеологема, міфологема, концепт, концепція, методологічні принципи.

Постановка проблеми. Вплив християнства на політичне життя націй та держав є проблемою, вивченням якої традиційно займаються соціо-гуманітарні науки. XXI ст. парадоксальним чином актуалізувало в контексті «православно-імперського ренесансу» Росії філософсько-релігієзнавчі дослідження релігійно-політичних концептів, міфологем та ідеологем, які активно використовуються в сучасній світській та церковній геополітиці. В контексті українських реалій зростає інтерес не лише науковців, а в першу чергу, широких верств громадськості, політикуму та національно налаштованих релігійних кіл до ідеологем «Київ – Новий Єрусалим» яка сприймається варіантом відповіді на ідеологему «Русского міра», активно нав'язувану українському суспільству протягом останніх років. Ця проблема

усвідомлюється не лише як така, що має теоретичне значення в руслі вивчення концептів релігійної свідомості, але як така, що має безпосередню практичну актуальність в політичній та ідеологічній сферах суспільного життя українців.

Мета. Метою написання даної статті є окреслення основних теоретико-методологічних засад релігієзнавчо-філософського аналізу ідеологеми «Київ – Новий Єрусалим».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ідеологема «Київ – Новий Єрусалим» є об'єктом дослідження різних гуманітарних наук: історії, філософії, політології, культурології, соціології, філології. Дослідження таких складних, охоплюючих великі пласти релігійного, соціокультурного та політичного життя народів на великих проміжках часу релігійно-ідеологічних конструктів, яким є ідеологема «Київ – Новий Єрусалим» об'єктивно вимагає міждисциплінарного дослідження і має проводитися на стику релігієзнавства, філософії історії та соціальної філософії. Отже, в основу філософсько-релігієзнавчого дослідження мають бути покладені принципи, методи та методологічні підходи притаманні цим галузям філософського знання.

Релігієзнавчий аналіз ідеологеми «Київ – Новий Єрусалим» передбачає дотримання основних методологічних принципів сучасного академічного релігієзнавства. Найповнішу їх теоретичну розробку ми знаходимо у працях корифея вітчизняної релігієзнавчої науки професора А. Колодного, на розробки якого ми й спираємося в даній статті. Цікавою новою розробкою, що містить певні теоретико-методологічні узагальнення з досліджуваної проблематики є дисертаційне дослідження херсонського науковця М. Галіченка та низка його статей у релігієзнавчих виданнях України. М. Галіченко досліджував ідеологеми «Москва – третій Рим» [1], яка займає в російській національно-релігійній ментальності схоже місце з тим, яке в свідомості українців займає ідеологема «Київ – Новий Єрусалим», тому його методологічний доробок став в нагоді і для нашої розвідки.

Виклад основного матеріалу. До фундаментальних методологічних принципів академічного релігієзнавства належать: принцип об'єктивності, історизму, загальнолюдськості, толерантності, позаконфесійності, дуальності. Водночас аналіз конкретного релігійного феномену, яким є ідеологема «Київ – Новий Єрусалим», потребує застосування не всіх цих принципів, а саме тих, що характеризують його безпосередньо. А. Колодний пропонує поєднувати загальнонаукові та спеціальнонаукові принципи у своєрідні «блоки принципів», що найкраще відповідають завданню розкриття сутності досліджуваного релігійного явища. В нашому дослідженні, яке передбачає вивчення й інтерпретацію текстів, в яких фіксується ідеологема, відповідними є принципи єдності історичного та логічного, історичності, цілісності та системності, невичерпності автентичного смислу тексту і неперервності традиції.

Для дослідження ідеологеми «Київ – Новий Єрусалим» важливе значення мають принцип об'єктивності та напряду пов'язаний з ним принцип історизму. Об'єктивність дослідника в даному випадку передбачає виважений підхід, заснований на реальних історичних документах, які мають інтерпретуватися без політичних або релігійних впливів сучасної суспільної ситуації на дослідницьку позицію.

Принцип об'єктивності є одним з найважливіших принципів релігієзнавчого дослідження. На думку О. Краснікова, він полягає в об'єктивному відображенні характеристик досліджуваного феномену та в неупередженості в оцінках релігійного феномену як на теоретичному, так і на практичному рівнях [2, с. 37]. Принцип об'єктивності вимагає також виявлення власного змісту даної ідеологеми та відокремлення його від суб'єктивних уявлень представників різних прошарків суспільства. Він передбачає критичний підхід щодо догматичних установок православного богослов'я.

Принцип об'єктивності знань тісно пов'язаний і не може бути реалізованим без врахування принципу позаконфесійності, адже максимально достовірно відображати релігійні явища та процеси можливо за умови незалежності від суб'єктивних установок і самого дослідника, що можуть впливати з його конфесійної приналежності. Зважаючи на те, що ідеологема «Київ – Новий Єрусалим» постала як потужний релігійний чинник у геополітичних

устремліннях еліт України в добу середньовіччя і продовжує виконувати важливу роль і в сучасних міжконфесійних та політичних відносинах України на міжнародному рівні постає необхідність її критичного аналізу в широкому полі не лише релігійних, а й політичних, культурних та соціально-економічних чинників формування цієї ідеологеми.

А. Колодний підкреслює важливість при застосуванні принципу об'єктивності врахування динаміки розвитку релігійного феномену. Об'єктивність не тотожна створенню досконалої та вичерпної системи знань про релігійний феномен [3, с. 68]. Саме тому, дослідження ідеологеми «Київ – Новий Єрусалим» спирається на розуміння того факту, що зазначений феномен залишається актуальним у живому релігійному дискурсі, а тому не є сталим, а постійно трансформується, зазнає змін, тлумачень, переосмислень. Звідси випливає незавершеність наших знань про даний феномен та постійну потребу в його подальшому вивченні. Дослідницька об'єктивність пов'язана також із застосуванням принципу методологічного плюралізму, що означає звернення до кількох релігієзнавчих концепцій, у зв'язку з відсутністю загально визнаної та обов'язкової для використання усіма дослідниками парадигми. Дослідження релігійних феноменів може бути проведене із застосуванням компаративістського, еволюційно-антропологічного, феноменологічного, герменевтичного, семіотичного тощо підходів.

У процесі дослідження ідеологеми «Київ – Новий Єрусалим» доцільним, на нашу думку, є здійснення порівняння та синтезу досягнень філософсько-богословського та історико-філологічного підходів. Це дозволяє уникнути однобічності у дослідженні ідеологеми «Київ – Новий Єрусалим», врахувавши не лише релігійні, а й політичні, соціально-економічні та культурні чинники її формування та функціонування в українській суспільній ментальності.

Принцип об'єктивності потребує цілісного дослідження релігійного феномену. Принцип цілісності, на думку А. Колодного, означає врахування двох обставин. По-перше, органічна цілісність релігійного феномена є динамічною, але розвиток його як цілого і його елементів не веде до порушення її сталості, стабільності. По-друге, специфіка органічної цілісності релігійного феномена визначається загальними закономірностями його становлення та розвитку [3, с. 75].

Ідеологема «Київ – Новий Єрусалим» в українському релігійному та ідеологічному дискурсі є органічною цілісністю есхатологічного (месійного) та політичного (місійного), що теж важливо враховувати у дослідженні.

Отже, фундаментальний науковий принцип об'єктивності реалізується у філософсько-релігієзнавчому дослідженні ідеологеми «Київ – Новий Єрусалим» за допомогою застосування принципів позаконфесійності, плюральності та цілісності.

Наступним важливим методологічним принципом релігієзнавчого дослідження релігійно-політичних ідеологічних концептів, міфологем та ідеологем є принцип історизму. Дотримання цього принципу передбачає вивчення релігійного феномена саме таким, яким він був на тому чи іншому етапі свого розвитку, а не перенесення його сучасного змісту та інтерпретації на минуле. Згідно з А. Колодним, принцип історизму реалізується через такі послідовні кроки: 1) з'ясування причин виникнення й витокових особливостей явища, що досліджується; 2) розгляд етапів його функціонування й механізму змін цього явища впродовж історії, вивчення взаємозв'язку цих етапів; 3) аналіз особливостей сучасного стану цього явища і 4) прогнозування можливих його наступних змін, визначення тенденцій розвитку [3, с. 7].

Дотримання цих вимог передбачає необхідність дослідження причин та передумов появи ідеологеми «Київ – Новий Єрусалим», зокрема, у зв'язку з рецепцією християнської історіософії на Русі та міфом про «непохитність Божого Граду», розбудовою молодого християнської держави тощо. Окрім того, постає потреба дослідження взаємозв'язку між різними етапами становлення даної ідеологеми з метою аналізу її історичного розвитку.

Аналіз особливостей нинішнього стану та прогнозування тенденцій розвитку ідеологеми «Київ – Новий Єрусалим» зумовлює необхідність звернення до сучасних богословських дискусій представників християнських церков. Також, важливим є аналіз

потенціалу цієї міфологеми для утвердження помісності українського православ'я, для відновлення єдності Київської церкви, а також її ролі у становленні та консолідації нації, її потенціалу щодо відповіді на виклики української державності, які обумовлені спробами реалізації неоімперського курсу сучасної Російської Федерації.

З принципом історизму в дослідженні ідеологеми «Київ – Новий Єрусалим» переплітається актуалізм. Цей принцип передбачає необхідність розпочинати вивчення релігійного феномену з дослідження його сучасного стану. Реалізація цього принципу та вивчення актуального стану проблеми дозволяють окреслити вплив ідеологеми «Київ – Новий Єрусалим» на процес розбудови державно-церковних відносин в Україні та на пострадянському просторі. Важливе значення даної ідеологеми для української православної церкви та держави обумовило потребу у дослідженні передумов та причин її становлення і трансформації у минулому. Сучасний стан проблеми дозволяє краще побачити ті аспекти, які потребують ретроспективного аналізу та врахувати їх.

Принцип історизму реалізується в даному дослідженні також за допомогою принципу конкретності, який належить до вторинної сфери методологічних засад філософсько-релігієзнавчого пізнання. Конкретно-історичний підхід до вивчення релігійних феноменів вимагає дослідження об'єкта у такій системі понять та уявлень, яка відображає специфіку зв'язків цього об'єкта і відповідає певному ступеню його еволюції [3, с. 8].

Отже, принцип історизму в філософсько-релігієзнавчому дослідженні ідеологеми «Київ – Новий Єрусалим» має доповнюватися принципами актуалізму та конкретності.

Вироблення методології кожного філософсько-релігієзнавчого дослідження передбачає аналіз та дефініцію його термінологічної бази та понятійного апарату. Розглянемо його детальніше.

У сучасній українській науковій літературі висловлювання «Київ – Новий Єрусалим» має різні термінологічні позначення: ідея, теорія, ідеологема, міфологема, концепт, концепція тощо. В. Ричка вживає у своїй монографії на позначення вислову «Київ – Новий Єрусалим» термін «міфологема», підкреслюючи водночас його ідеологічну функцію у становленні політичної думки Київської Русі [4, с. 3].

В сучасному гуманітарному знанні поняття міфологеми стало міждисциплінарним, що, з одного боку, призводить до розмивання його дефініції, з іншого – свідчить про спроби узгодження різних парадигм: філософської, культурологічної, соціологічної, релігієзнавчої, філологічної при дослідженні релігійних феноменів. Неоднозначність визначення сутнісних характеристик поняття «міфологема» можна розглядати як наслідок спрямованості дослідників до різних аспектів цього феномена в руслі історично сформованих шкіл вивчення міфу: психологічної (К. Юнг), структурної (К. Леві-Строс), ритуально-міфологічної (Дж. Фрезер), структурної фольклористики (В. Пропп). У сучасному вживанні можна виявити такі смисли, що включаються в обсяг поняття «міфологема»:

- 1) максимально велика сенсоутворююча одиниця тексту міфу (визначення використовується в сучасних дослідженнях міфології);
- 2) одиниця релігійного нарративу (в даному випадку до уваги береться одна з сутнісних характеристик міфологеми, що відображає її зв'язок з культом);
- 3) цитата з біблійного тексту (таке розуміння представляє лише один з різновидів міфологеми, використовується в роботах з лінгвофольклористики);
- 4) елемент наївного уявлення про світ, який виступає в ролі результату його когнітивного освоєння (визначення міфологеми характерне для сучасної когнітивістики);
- 5) образи і сюжети в мистецтві, засновані на традиціях народної культури, що набули статус символічних (підхід, характерний для культурологічної та етнологічної парадигми досліджень);
- 6) лексична одиниця знакового характеру, яка виступає як репрезентант згорнутого тексту міфологічного змісту (міфологема в семіотичному ракурсі);
- 7) деяка первинна сюжетна схема, міжкультурна ідея, яка трапляється в фольклорі різних народів (поняття «міфологема» в працях з фольклористики, етнопсихології, етнографії);

8) стереотипи масової свідомості, в тому числі ідеологічні кліше (подібний підхід до використання поняття «міфологема» характерний для сучасної соціолінгвістики).

Спираючись на наукові джерела, присвячені проблемам ідеології та міфології, можна виявити, що ці поняття перетинаються. Вони, по-перше, являють собою сукупність поглядів, які пояснюють дійсність та пронизують все сфери життя людини; по-друге, виникаючи на основі досвіду і певних умовах життя, діють за принципом «спрощення» реальності.

Відмінними рисами цих понять є наступні. Міфологема – це стійкий стан суспільної свідомості, та суспільної психології, в якому зафіксовані канони опису існуючого стану речей і описи того, що, існує і має право на існування. Основу міфологеми складає пояснення того, чому існує те, що існує, та чому воно функціонує саме так, а не інакше. Міфологеми фіксують стан справ і слугують концептуальним обґрунтуванням поведінки в певному суспільстві.

Ідеологія, яка передбачає принцип системності і деякі елементи науковості, належить до теоретичного рівня відображення дійсності. На відміну від неї, міфологія відображає побутову свідомість та поверхове наївне ставлення до явищ дійсності. В її основі лежить міф, який спирається на освячений традицією образ, що є емоційно навантаженим. Одиницею міфологічної системи є міфологема.

Характерною особливістю ідеологеми є зв'язок значення з реальним ідеологічним денотатом найчастіше політичного характеру. Ідеологічні смисли характеризуються певним ступенем суб'єктивності, обумовленої інтересами тієї чи іншої групи людей, чий інтерес вони відображають. Суб'єктивність ідеологічної семантики багато в чому спирається на міфологічні уявлення, що склалися в національній культурі того чи іншого народу. Подібна опора має конструктивний характер, оскільки ідеологія користується сформованим міфологічним уявленням носія мови про дійсність, що не піддається аналітичному осмисленню. Наявність розмитості денотативного компонента ідеологеми, що спирається частково на фантомність міфу, дозволяє говорити про те, що ідеологема може набувати інший статус – статус міфологеми. Наявність ідеологічної конотації в смисловій структурі політичної міфологеми призводить до того, що будь-яка політична міфологема, безумовно, є ідеологемою.

Враховуючи вищесказане, можна розглядати міфологеми як одиницю аналізу культурно-національної картини світу, що має багаторівневу ієрархію смислів: по-перше, вона звернена в минуле, її основу складають традиції національної культури; по-друге, вона відображає сьогодення, дійсну культурну ситуацію, стереотипи колективної свідомості. Дані особливості міфологеми обумовлюють необхідність звернення як до аналізу міфоритуальної традиції, так і до інтерпретації сучасних проявів вихідних архетипів. Міфологічні уявлення є основою ритуалів, представляють їх «раціональну частину». Саме в міфологічних уявленнях закладено первинне практичне знання людини про світ, тому вони виступають основою регламентації поведінки окремого індивіда відповідно до правил, прийнятих в соціумі. Міфологема як одиниця міфологічних уявлень синтезує певним чином осмислену реальність практичного знання про предмет і сакральність ритуалізованого образу предмета, сформованого у свідомості людини (в колективному уявленні). Міф в якості своєрідного способу освоєння дійсності ... характеризується тим, що всі речі і явища сприймаються в ньому як причетні один одному. Архаїчні (міфологічні) пласти є в свідомості будь-якої людини як «знак культурної самоідентичності людини» [5, с. 27].

Порівняємо значення цих термінів, спираючись на визначення «Нової філософської енциклопедії» (2010).

Ідея виступає формою осягнення у думці явищ об'єктивної реальності, включаючи визначення цілі та проєкції подальшого пізнання та практичного перетворення світу [6].

Теорія визначається як вища форма організації наукового знання, яка дає цілісне уявлення про закономірності та суттєві (структурні, функціональні, каузальні, генетичні) зв'язки певної галузі дійсності, що описується (предметного поля пояснень та інтерпретацій) [6]. Завдяки теорії «змінюється і категоріальний статус знань – вони можуть

співвідноситися вже не тільки з здійсненим досвідом, але і з якісно іншою практикою майбутнього, а тому будуються в категоріях можливого і необхідного» [7].

Концепція – термін філософського дискурсу, який виражає або акт фіксування, розуміння та осягнення смислів під час мовного обговорення і конфлікту інтерпретацій або їх результат представлений у багатоманітні концептів... Концепція пов'язана з розробкою та розгортанням особистого знання, яке на відміну від теорії не отримує завершеної дедуктивно-системної форми організації та елементами якого є не ідеальні об'єкти, аксіоми і поняття, а концепти – стійкі смислові згущення, що виникають й функціонують у процесі діалогу та мовної комунікації [6].

Концепт – зміст поняття, його смислова наповненість безвідносно до конкретно мовної форми його висловлення. В посткласичній методології науки концепт розглядається не лише з боку своєї функціональної завантаженості в межах наукового знання, але й як системоутворюючий елемент концепцій як особливих форм організації дисциплінарного знання взагалі. Концепт – засіб, що організує в деяку цілісність способи бачення, конституювання реальності і в цьому аспекті володіє певною онтологічною «наповненістю», що відрізняє його від простого конструкту, обумовленого зручністю в якості пізнавального інструменту.

У результаті порівняння цих термінів приходимо до висновку, що говорити про ідею «Київ – Новий Єрусалим», в основі якої лежить есхатологізм, як про теорію, концепцію або доктрину не є виправданим. Більш прийнятним терміном із зазначених є термін «ідеологема».

У процесі дослідження ідеологеми «Київ – Новий Єрусалим» важливо також співставити терміни «ідеологія» та «ідеологема» і визначити їх співвідношення.

Поняття «ідеологія» є багатозначним, і в різні часи отримувало навіть діаметрально протилежні оцінки. Серед багатоманіття дефініцій можна виділити наступні значення цього поняття: 1) процес виробництва ідей, значень, знаків та цінностей у соціальному житті; 2) сукупність ідей, що характерні для окремих соціальних груп та класів; 3) система ідей, яка дозволяє легітимізацію державної політичної влади; 4) система хибних ідей, яка дозволяє легітимізацію державної політичної влади; 5) форми мислення, які мотивовані соціальними інтересами; 6) дійсно-орієнтована спрямованість віри, переконань тощо.

Структурними елементами ідеології постають цінності, суспільні ідеали, соціально-культурні теорії, соціальні програми і символи. Ідеологія включає в себе не тільки знання про життя людини і суспільства, але і ціннісне відношення до політичних, економічних, етичних, релігійних, мистецьких тощо тенденцій і процесів, оцінку співвідношення соціальних сил у суспільстві.

Таким чином, до складу ідеології, поряд із істинними знаннями входять хибні уявлення про ті чи інші соціальні процеси. Тому, міфи та утопії відіграють вирішальну роль у житті суспільства, хоча й висувають помилкові орієнтири перед народними масами, перед суспільно-політичними, економічними тощо союзами, перед державою, перед нацією. На думку Л. Губерського, поширення міфів у суспільній свідомості здатне забезпечити тільки тимчасовий успіх, але рано чи пізно міфи руйнуються і суспільна та індивідуальна свідомість опиняється у стані вакууму [8, с. 8].

У відповідній ситуації опинилося пострадянське суспільство після падіння радянського ладу. Зважаючи на неможливість тривалого перебування у стані вакууму виникає необхідність наповнення суспільного буття новим змістом.

Дослідження ідеологеми «Київ – Новий Єрусалим» ґрунтується на визнанні важливої ролі ідеології для суспільства. Ідеологія може запропонувати певний соціальний ідеал, що відображає інтереси окремих груп та класів, визначити історичну місію нації. Завдячуючи цьому суспільство отримує проект, який намагається реалізувати у процесі державотворення.

На початку ХХІ ст. для розкриття ідеологічно забарвлених концепцій почав використовуватись термін «ідеологема». Досі не існує однозначного визначення зазначеного терміну. Він набув поширення у сучасній лінгвістиці та політології, оскільки стали

актуальними дослідження мовних засобів втілення ідеологічних концепцій радянської доби. М. Бахтін вважав ідеологемою відображення засобами мови частини картини світу, яка «злісно неадекватна дійсності», що є лише «гіпотезою смислу» [9, с. 105].

Л. Вдовиченко зазначає, що ідеологема – інструмент функціонування усїєї ідеологічної знакової системи, значення якої може змінюватись залежно від політичної прагматики. Вона завжди маркована, емоційно забарвлена та постає засобом відображення цінностей у мовній семантиці. Таким чином, ідеологема є політично забарвленим відображенням ціннісної характеристики певної частини реальності або стану речей [10, с. 106].

Висновки. Отже, методологія філософсько-релігійнознавчого дослідження ідеологеми «Київ – Новий Єрусалим» ґрунтується на базових принципах академічного релігійнознавства, найпродуктивнішими з яких в контексті дослідницької проблематики постають принцип об'єктивності, історизму, загальнолюдськості, толерантності, позаконфесійності, дуальності. Релігійнознавча дефініція термінологічного та понятійного апарату дослідження дозволяє аргументувати розуміння досліджуваного нарративного феномену «Київ – новий Єрусалим» саме як ідеологеми, що зумовлює методологічні акценти та валідність висновків його дослідження.

Список використаної літератури

1. Галіченко М. В. Рефлексія ідеологеми «Москва – третій Рим» у російській релігійно-філософській думці: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук: спец. 09.00.11 – релігійнознавство / М. В. Галіченко. – Житомир, 2016. – 19 с.
2. Красиков А. Н. Методологические проблемы религиоведения / А. Н. Красиков. – М.: Академический проект, 2007. – 239 с.
3. Колодний А. Історизм як принцип релігійнознавчого пізнання / А. Колодний // Українське релігійнознавство. – 1999. – № 12. – С. 6-14.
4. Ричка В. М. «Київ – Другий Єрусалим» (з історії політичної думки та ідеології середньовічної Русі). – К.: Інститут історії України НАН України, 2005. – 243 с.
5. Лобок А. М. Антропология мифа / А. М. Лобок. – Екатеринбург, 1997. – 688 с.
6. Новая философская энциклопедия в 4-х т. – М.: Мысль, 2001. – Т. 2. – 634 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://iphlib.ru/greenstone3/library/collection/newphilenc/page/about>
7. Степин В. С. Теоретическое знание. – М.: Прогресс-Традиция, 2000. – 744 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.philosophy2.ru/library/stepin/index.html>
8. Губерський Л. В. Ідеологія як соціально-культурний феномен / Л. В. Губерський // Філософські проблеми гуманітарних наук. – 2011. – № 20. – С. 6-10.
9. Бахтин М. М. Слово в романе / М. М. Бахтин // Вопросы литературы и эстетики. – М.: Художественная литература, 1975. – С. 72-233.
10. Вдовиченко Л. В. Ідеологеми «порядок/order – беспорядок/disorder» в політичному дискурсі Росії та США: дис. на соискание ученой степени кандидата филологических наук; спец. 10.02.20 – сравнительно-историческое, типологическое и сопоставительное языкознание / Лариса Владимировна Вдовиченко. – Екатеринбург, 2011. – 230 с.

References

1. Galichenko, M. V. (2016). *Reflection of ideologem "Moscow is third Rome" in the Russian religious and philosophical thought*. Zhitomir (in Ukr.)
2. Krasikov, A. N. (2007). *Methodological problems of religious studies*. Moscow: Academic project (in Russ.)
3. Kolodniy, A. (1999). Historical method as a principle of Religious Studies cognition. *Ukrains'ke religieznavstvo (Ukrainian Religious Studies)*, 12, 6-14 (in Ukr.)
4. Rychka, V. M. (2005). *"Kyiv is Second Jerusalem" (from the history of political idea and ideology of medieval Rus)*. Kyiv: Institute of the History NAS of Ukraine (in Ukr.)
5. Lobok, A. M. (1997). *Anthropology of myth*. Yekaterinburg (in Russ.)
6. *New philosophical encyclopaedia in 4 vol., 2*. Moscow: Mysl'. Retrieved from <http://iphlib.ru/greenstone3/library/collection/newphilenc/page/about> (in Russ.)
7. Stepin, V. S. (2000). *Theoretical knowledge*. Moscow: Progress-Tradition. Retrieved from <http://www.philosophy2.ru/library/stepin/index.html>
8. Guberskiy, L. V. (2011). Ideology as sociocultural phenomenon. *Filosofs'ki problemy gumanitarnykh nauk (Philosophical problems of humanities)*, 20, 6-10 (in Ukr.)
9. Bakhtin, M. M. (1975). A word in a novel. *Questions of literature and aesthetics*, 72-233. Moscow: Khudozhestvennaya literature (in Russ.)
10. Vdovichenko, L. V. (2011). *The ideologems "order – disorder" in political discourse of Russia and USA*. Yekaterinburg (in Russ.)

KRYSUK Inna Mykhailivna,
Postgraduate student
of the Department of Cultural Studies,
National Pedagogical Dragomanov University,
e-mail: inniss@ukr.net

**THEORETICAL AND METHODOLOGICAL FOUNDATIONS
OF RELIGIOUS AND PHILOSOPHICAL ANALYSIS
OF THE IDEOLOGEME “KYIV IS A NEW JERUSALEM”**

Abstract. *Introduction. An objective of writing this article is to outline basic theoretical and methodological foundations of religious studies and philosophical analysis of the ideologeme “Kyiv is a new Jerusalem”. Analysis presumes observance of the fundamental methodological principles of modern academic religious studies: principles of objectivity, humanity, tolerance, detachment from any confession, duality. Objectivity of a researcher in this case involved a well-balanced approach based on real historical documents that must be interpreted with no political or religious influences of a researcher’s position. The principle of objectivity of knowledge is closely related to the principle of detachment from any confession. Interpretation of texts where an ideologeme is recorded involves principles of unity of historical and logical, historicity, integrity and consistency, inexhaustible authentic meaning of a text and continuity of tradition. The principle of methodological pluralism meaning an appeal to several religious studies concepts: comparative, evolutionary and anthropological, phenomenological, hermeneutic, semiotic etc. We believe it is necessary to do a comparison and synthesis of achievements of philosophical and theological as well as historical and philological approaches. Development of a methodology of each philosophical and religious studies research involves and analysis of its terminology base as well as the body of notions. In modern Ukrainian scientific literature, the expression “Kyiv is a new Jerusalem” has different terminology definitions: and idea, a theory, an ideologeme, a mythologema, a construct, a concept. The Article examines meaning of these notions and their relations to the subject matter of the study. Religious studies definition of terminological and notional body of the research makes it possible to prove understanding of the narrative phenomenon being researched exactly as an ideologeme.*

Key words: «Kiev – the new Jerusalem», ideologeme, an idea, a theory, ideologem, mythology, mythologema, concept, construct, methodological principles.

Одержано редакцією 30.09.2016
Прийнято до публікації 10.10.2016